

Philip K. Dick – *Sní androidi o elektronických ovečkách?* – – analýza aspektů mýtu i filozofických podkladů

ONDŘEJ TKACZYSZYN | 12840 znaků textu (21730 včetně citací)

V románu *Sní androidi o elektronických ovečkách?* (dále jen v *Elektrických ovečkách*) vypráví Philip K. Dick na pozadí postapokalyptické sci-fi noirové detektivky příběh kromobyčejné filozofické hloubky o identitě, víře, poznatelnosti skutečnosti či například lidské unikátnosti. Nabízí dosti mrazivý obraz společnosti po jaderné válce, kdy lidstvo na Zemi dožívá ve vzájemné solidaritě, zároveň však nemůže ve svých řadách tolerovat žádného z androidů, kteří jsou nicméně od lidí téměř nerozeznatelní. Do morku kostí pronikající bezútěšnost a beznaděj si napravují *orgánem nálady*, přístrojem, který člověku navodí libovolný ze široké škály komplexních stavů duše, a na němž si např. hlavní postava Rick Deckard vytváří závislost. Cílem této práce bude analyzovat mýtické prvky, jednak z tradičních hledisek času, prostoru a postav, a dále vyhledat konkrétní mýtické syžety, kterými se Dick mohl inspirovat.

Na zemském suchém a radioaktivním prachem zasypaném povrchu po Armageddonu nepřežívá téměř nic, veškerá populace sídlí v relativně hustě osídlených městských centrech a ti zdraví lidé, kteří by ozáření přežít mohli, se raději uchraní odletem na Mars, který postupně kolonizují. Do vínku dostává každý kolonizátor androida, která mu má dělat společnost či za něj vykonávat podřadné práce. Hlavní postava Rick Deckard pracuje jako nájemný lovec zodpovědný za zbavování Země takových androidů, kteří v koloniích zvlčí a rozhodnou se obrátit se proti stvořiteli. Protože je lidský (stejně jako zvířecí) život na Zemi již tak vzácný, je vražda čehokoli živoucího nemyslitelná, pozemšťané si androidní přistěhovalce nemohou dovolit. Vlivem neustálé konkurence několika technologických firem jsou však androidi stále více a více podobní člověku a je potřeba delikátních testů, aby je lovec od lidí odlišil, poněvadž zabití člověka by ho ihned vyřadilo z povolání a znehodnotilo metodu rozlišování. Deckard, veden touhou pořídit si opět pravé zvíře (ta jsou totiž na Zemi vzácná a prestižní), se ujímá úkolu zbavit se skupinky šesti nedávných ilegálních imigrantů poté, co jeden z nich v průběhu testu zraní jeho kolegu. Deckard se nejprve vydává do Rosen Associates, technologického magnáta, který vyrobil novou sadu androidů, kteří mají být např. ve smyslu inteligence nadřazeni mnoha běžným lidem, aby ověřil platnost svého Voigt-Kampffova (něm. *šlechtic-boj*) testu a ujistil se, že jím lze jednoznačně rozeznat i nové androidy a zároveň, že jím např. mylně neklasifikuje člověka jako androida. Eldon Rosen mu podvodně předsuně elektronickou kopii svojí neteře Rachael, o které tvrdí, že je živá, čímž ukazuje úmysl vyřadit Deckarda ze hry. Nakonec se mu pokus nedaří a Deckard prokáže, že se o androida jedná. Učiní tak ovšem stále na základě téhož testu, tedy stěží objektivně. Rosen však zjištění nakonec potvrdí. Deckard odolává následnému vydírání ze strany majitelů korporace a vydává se lovit jejich nejnovější produkty. Robotická Rachael mu později volá s nabídkou pomoci, Rick se ji však rozhodne ignorovat.

Lov androidů se Deckardovi vesměs daří, práce je ale nesmírně náročná, a ježto jde o vraždu z povolání, i psychicky drásavá. Po prvních třech ze šesti odlovených androidů si kupuje za odměny živou kozu, a přemýšlí o tom, že změní povolání či i planetu pobytu. Šéf jej ale povolává opět do akce ještě na týž den a psychicky podlomený Deckard nakonec přijme Rachaelinu dřívější nabídku, která je ve skutečnosti plánem, jak vysledovat metodu výslechu a zabránit Deckardovi v ničení intelektuálního vlastnictví Rosenových.

Paralelně se odehrává příběh Johna F. Isidora (řec. *Isidoros* – dar bohyně Isis (Eset), která měla vzkřísit Osira, alternativně jeden z křesťanských svatých – španělský patron sedláků a dobytka, nebo raný řecký křesťan, který zemřel mučednickou smrtí za svou víru. *Filmová adaptace napovídá třetí interpretaci, poněvadž zde pro podobnou postavu vybrali příjmení Sebastian, se kterým se pojí známá pověst o tom, že stejnojmenný svatý byl kvůli víře proset šípy. Řeckému kořenu slova nahrává zase fakt, že postava má sama disponovat schopností navracet neživé k*

životu.), *speciála* (osobu degenerovanou vlivem ozáření) a „*kuřecí hlavy*“ (hlupce), který sám obývá obrovský komplex bytů a pracuje jako řidič ve veterinární nemocnici pro falešná zvířata, v odloučení od společnosti sleduje Kámoše Bustera, největší pozemskou televizní hvězdu, která pro obyvatele Země představuje téměř jediný zdroj zábavy a informací (později o něm zjišťujeme, že je android). Ten denně podniká *fúzi* s Mercerem a přijde si podřadný a zbytečný. Proto ho potěší, že může být alespoň v něčem nápomocen a hlavně *s lidmi*, a tak rád kývne na pomoc skupince tří zbývajících uprchlíků. Situaci nepřehodnotí ani po zjištění, že jde o androidy, poněvadž pro jednu z „robotek“ vzplane.

Před odlovem posledních tří se Rachael s Deckardem vyspí, což má za účel vytvoření citové vazby a zabránění mu ve *vyřazení* jedné z androidních žen, která je stejný model a vypadá nerozeznatelně. Z toho důvodu posílá Deckard Rachael domů a vydává se zbylé androidy lovit sám. Díky zjevení Mercera (které se zdá v rozporu s nedávným Busterovým *vědecky podloženým* objevem, že celý mercerismus je podvod a postava Mercera je pouze dřívější podřadný herec z Hollywoodu) zjistí, že ho chce jeden z androidů překvapit ze zálohy, a zbylé dva androidy *vyřadí* se svojí charakteristickou bryskností.

Sama práce jej naprosto vyčerpává, a navíc po návratu domů zjišťuje, že Rachael mu v jeho nepřítomnosti zabila kozu. Duševně podloměn se vydává do pouště na dřívějších oregonských hranicích, kde chce údajně se vším skoncovat. Zde se text co do jednoznačnosti znejasňuje, působí to však dojmem, jako by Deckard natrvalo splynul s Mercerem, a zažívá jeho nekonečný vzestup. Zároveň se letargicky není ochoten vrátit do společnosti, dokud nenalézá *ropuchu*, Mercerovo oblíbené a zároveň nyní údajně vyhynulé zvíře. To si interpretuje jako zjevení, na základě čehož se vrací domů, dopřává si dne volna a nechává si *orgánem nálad*y opravit život.

Jak bychom charakterizovali plynutí času v knize? V *Elektronických ovečkách* se pohybujeme v jakémsi obojakém čase. Po jaderné apokalypse nesledujeme osídlování skvělého nového vesmíru, nýbrž skomírající populaci Země. Zároveň však nejsme konfrontováni s jakýmkoli definitivním nebezpečím – androidi občas ilegálně přivandrují, ale neplánují např. celoplanetární rebelii, radioaktivní spad lidstvo postupně degeneruje, ale celý proces je probabilistický, nemusí vůbec nikdy skončit. Jestli něco charakterizuje čas na Zemi jako konečný, pak pouze to, že *není* nekonečný. Stejná je situace se zvířaty, která se postupně připisují na seznam vyhynulých druhů; lidé, kteří se o ně z empatie starají, nemají vzletné poslání *zachránit dva od každého druhu*, aby mohli populace obnovit. Situace se dostala do takové krajnosti, že pouze přihlížejí jejich vymírání a počítají si to k dobru.

„Haraburdí jsou neužitečné předměty, jako třeba reklamní letáky nebo prázdné krabičky od sirek nebo plastové obaly nebo včerejší noviny. Když není nikdo poblíž, haraburdí se samo rozmnožuje. Například, když jdete spát a necháte po bytě haraburdí, tak když se druhý den probudíte, bude ho dvakrát tolik. Je ho pořád víc a víc.“

„Rozumím.“ *Dívka si ho nejistě prohlížela, nevěděla, jestli mu má věřit. Nebyla si jistá, jestli to myslí vážně.*

„Existuje První zákon haraburdí,“ řekl. „Haraburdí kazí dobré věci. Podobně jako Greshamův zákon o špinavých penězích. A tady v těch bytech nebyl nikdo, kdo by s haraburdím bojoval.“

„Takže tady všechno zabralo,“ dokončila dívka. *Přikývla.* „Teď už rozumím.“

„Tady to místo,“ řekl, „tenhle byt, který jste si vybrala-je příliš zaharaburděný, aby se v něm dalo žít. Můžeme haraburdívy faktor zvrátit zpět; můžeme to udělat, jak jsem řekl, probrat se ostatními byty. Ale -“ *Zarazil se.*

„Ale co?“

Isidore řekl: „Nemůžeme vyhrát.“

„Proč ne?“ *Dívka vyšla do chodby a zavřela za sebou dveře; paže sebevědomě složené před malými vysokými nadry, dívala se na něj, dychtivá pochopit. Aspoň tak mu to připadalo. Aspoň poslouchala.*

„Nikdo nemůže nad haraburdím vyhrát,“ řekl, „jenom dočasně a možná na jednom místě, jako třeba já, u sebe v bytě udržuju jakousi umělou rovnováhu mezi tlakem haraburdí a potřebných věcí, prozatím. Ale nakonec umřu nebo odejdu, a pak bude haraburdí mít znovu navrch. To je všeobecný princip, který platí všude ve vesmíru; celý vesmír směřuje ke konečnému stavu totálního, absolutního zharaburdění.“
*Do-
dal: „Samozřejmě kromě výstupu Wilbura Mercera,“*

— DICK, Philip K.: *Sní androidi o elektronických ovečkách?*, s. 26

Androidí uchazeč o titul „božstva“ Kámoš Buster výše hlásá, že veškerá lidská civilizace nakonec podlehe *haraburdí*, tedy logicky nevyhnutelné *entropii*, *chaosu*. Ta platí nejen pro *speciály* a *kuřecí hlavy* na Zemi, ale i pro veškeré lidstvo, jehož snaha přizpůsobit si svoje okolí, nastolit lokálně *řád*, je odsouzena k neúspěchu. Totéž téma nalezneme minimálně v každém řeckém hrdinském mýtu, kde boj řádu proti chaosu vidíme ztělesněný v zápase hrdiny s monstrem.

Prostor poválečné Země je specifický – kromě měst, kam se koncentruje zbývající populace, na ní nenajdeme než neplodné pustiny. Radioaktivní spad zakrývá slunce a pohybujeme se tedy vždy v *uzavřeném* prostoru, o kterém kniha sama několikrát mluví jako o Podsvětí.

Zajímavější je otázka hrdiny příběhu. Ten má mnoho rozporuplných vlastností – má jít o člověka, nesmí ale cítit soucit při *vyřazování* téměř dokonale lidských subjektů. Jeho životní pouť jej dokonale vyčerpává a on se nezdá mít jakoukoli motivaci. Zároveň však má jít o nejlepšího lovce svého druhu. Otázkou taky zůstává, co konkrétně ho na práci vyčerpává? Sám v jednom úryvku dokládá, že donedávna při zabíjení androidů necítil žádnou lítost, a přestože je práce nutně fyzicky zničující, není zcela jasné, proč by měl propadat depresím a závislostem na *orgánu nálad*. Existuje pro takovou postavu předloha v mytologii?

Nabízí se postava Sísyfa. Samotné téma bezmezného lopoty může jistě odkazovat stejně tak na jeho mýtus jako kritizovat dnešní společnost (která se přese všechny zdánlivé rozdíly nemá od té postapokalyptické právě v tomto aspektu tolik lišit), Dick ovšem na možnou inspiraci ukazuje o něco explicitněji – v *telepatických fúzích* s Mercerem účastníci neustále stoupají na kamenitou horu, která nemá jasný konec, a namísto toho, aby oni tlačili vzhůru balvany, ty padají shůry na ně. Zde už mýtický předobraz těžko popírat. Celá kniha tak tematizuje marné plahočení, úmornou bezvýslednou dřinu, které snadno v denním životě podléháme. Pokud však náboženství mercerismu má být jedinou odpovědí na *haraburdí*, které nás hrozí zavalit, jakýsi lidský protiklad k plánu androidů, v čem je tento lepší? Dalo by se argumentovat, že Buster hlásá s ohledem na nutně rostoucí entropii bezvýznamnost konání, kdežto Mercerův výstup má pro zúčastněné jakýsi smysl sám o sobě. Jistě zde můžeme vidět i rozkol mezi médii a náboženstvím, které principy *haraburdí* resp. mercerismu vyjadřují. (Kámoš Buster je televizní hvězdou, kdežto Mercer se snaží podobného postavení dosíci pomocí náboženství.)<++>

Knihu skrzskrz prostupuje také téma klamu, přetvářky, zcela fundamentální nedůvěryhodnosti. Ta nabývá dokonce takové míry, že čtenář nejen není schopen poznat, zda příběh prožívá člověk či android (a zároveň Dick pokládá otázku, je-li mezi těmi dvěma vůbec rozdíl), nemůže ani věřit hrdinově vlastní lidskosti a jeho vzpomínkám, protože může sám být androidem. Tuto otázku Dick načíná v epizodě s androidy a falešnou policií:

„[...] volejte inspektora Bryanta,“ řekl Rick.

„Žádný inspektor Bryant neexistuje,“ řekl chlapík.

Rickovi došlo, co se děje. „Vy jste android,“ řekl. „Jako slečna Luftová.“ Přešel

k videofonu a vzal sluchátko sám. „Zavolám na oddělení.“ Byl zvědavý, jak daleko se dostane, než ho ti dva androidi zastaví.

„Číslo,“ řekl chlapík, „je -“

„Znám číslo.“ Rick vytočil číslo a ihned se objevila policejní spojovatelka. „Chci mluvit s inspektorem Bryantem,“ ohlásil.

„Kdo volá, prosím?“

„Tady je Rick Deckard.“ Čekal; mezitím si vedle něj policajt zapisoval prohlášení Luby Luftové; ani jeden mu nevěnoval pozornost.

Po chvíli se na obrazovce objevil obličej Harryho Bryanta. „Co se děje?“ zeptal se Ricka.

„Je tu problém,“ řekl Rick. „Jeden z toho Davova seznamu k nám volal a přišel sem takzvaný policajt. Zdá se, že mu nemůžu prokázat, kdo jsem; říká, že zná všechny nájemné lovce od nás a že o mně nikdy neslyšel.“ Dodal: „O vás taky neslyšel.“

Bryant řekl: „Dej mi ho.“

„Chce s vámi mluvit inspektor Bryant.“ Rick mu podával sluchátko. Polda se přestal vyptávat slečny Luftové a šel si ho vzít.

„Pochůzkář Crams,“ ohlásil se různě. Odmlčel se. „Haló?“ Poslouchal, ještě několikrát řekl haló, počkal a pak se otočil k Rickovi. „Na lince nikdo není. Ani na obrazovce.“ Ukázal na obrazovku videofonu a Rick zjistil, že je prázdná.

[...]

„Měl jsem ho na lince,“ řekl Rick. „Mluvil jsem s ním; říkal, že s vámi promluví. Musí být nějaká závada ve videofonu; někde na trase muselo být přerušeno vedení. Copak jste to neviděl - Bryantův obličej se ukázal na obrazovce a najednou tam nebyl.“ Byl celý zmatený.

Pochůzkář Crams řekl: „Mám prohlášení slečny Luftové, Deckarde. Takže pojedeme do justičního paláce, ať si tě tam zaprotokolujou.“

„Oukej,“ souhlasil Rick. Lubě Luftové řekl: „Za chvíli se vrátím. S testem jsme ještě neskončili.“

„Je to úchyl,“ řekla Luba Luftová pochůzkáři Cramsovi. „Mám z něho husí kůže.“ Otrásla se.

[...]

Hlídkový vůz s oběma na palubě odfrčel ze střechy a zamířil na jih.

Rickovi došlo, že něco není tak, jak by mělo být. Pochůzkář Crams jel špatným směrem.

„Justiční palác,“ řekl Rick, „je na severu, na Lombardu.“

„To je starý justiční palác,“ řekl pochůzkář Crams. „Nový je na Mission. Ta stará budova se už rozpadá; je to ruina. Nikdo už ji roky nepoužívá. Už je to dlouho, co tě čapli naposledy?“

„Zavezte mě tam,“ řekl Rick. „Do Lombard Street.“ Už tomu všemu rozuměl; pochopil, čeho mohou androidi, když spolupracují, dosáhnout. Tuhle cestu nepřezíje; to je jeho konec, stejně jako pro Dava - ten to má určitě taky spočítané.

[...]

Budova justičního paláce na Mission Street, na jejíž střechu vznášedlo dosedalo, byla korunována řadou barokně zdobených věžiček; složitá, moderní a hezká stavba působila na Ricka Deckarda přitažlivě - až na jednu věc. Nikdy dřív ji neviděl.

— DICK, Philip K.: *Sní androidi o elektronických ovečkách?*, s. 44

U Deckarda, narozdíl od druhého nájemného lovce, nechává Dick tuto otázku nezodpovězenou, a ten se tak (stejně jako čtenář) může do skonání ptát, zda-li ho neklame zlý démon.

V příběhu se Deckarda snaží zmást nejen androidi, ale i společnost, která je vyrábí, a to skrze Rachael (*hebr.* jehně). Nedůvěryhodnost zasahuje i do roviny formy – v mnoha úsecích nechává Dick zásadní fakta nevyjádřená – kromě otázky Deckardovy podstaty tak například má být celé náboženství mercerismu zcela falešné a natočené ve starém Hollywoodském studiu. Zároveň se dozvídáme nesourodé informace – Mercer se totiž *skutečně* zjevuje a přivádí zvířata zpět k životu. Dick na tutéž problematiku ukazuje i skrze jeden z hlavních motivů knihy – falešná zvířata. V sísyfovském mýtu dává tento fakt opět smysl – Sísyfos snáší svůj trest proto, že *oklamal* smrt. Měl zakázat své ženě jej pohřbívat, pročez mu bylo podle pravidel podsvětí povoleno se vrátit do světa živých, aby tento prohřešek pomstil, on se vrátil na zemi a spokojeně dožil. I obyvatelé Země jsou tak trestáni za jakýsi (sebe)klam, ať už vlastnictví elektronických zvířat, průmyslové odvětví založené na výrobě falešných lidí či falešné náboženství. Nakonec stejnou otázku klade kromě obsahu i forma knihy, ježto Dick záměrně (či zcela svévolně) píše mnoho míst nejednoznačně či nám v knize mnoho informací podává nedůvěryhodné zdroje (jako např. „*kuřecí hlava*“ John F. Isidore, který nám jako jediný vypráví o zkušenosti mercerismu i o zjištěních Kámoše Bustera).

John Isidore svíral držadla a měl pocit, že obývací pokoj, ve kterém stojí, mizí; rozpadající se nábytek a stěny ustupovaly, až je přestal vnímat docela. Namísto toho zjistil, jako už tolikrát předtím, že vstupuje do krajiny s pustým kopcem a pustým nebem. A zároveň přestal sledovat cestu staršího muže. Nyní jeho vlastní nohy klouzaly a hledaly oporu mezi známými viklajícími se kameny; cítil známou nepříjemnou, nezvykle drsnou půdu pod chodidly a znovu cítil palčivou pachutí padající z nebe - které nebylo pozemské, ale patřilo jinému, vzdálenému světu, přesto však bylo díky krabičce empatie na dosah.

Došel obvyklým podivuhodným procesem k fyzickému splynutí - doprovázenému duševní a duchovní identifikací- s Wilburem Mercerem. [...] Byl ale nepochybný. Výš, myslel si, když mu kameny rachotily pod nohama. Dnes jsme výš než včera, a zítra - on, součást složené postavy Wilbura Mercera, pohlédl vzhůru na svah před sebou. To je nemožné, dostat se nakonec. Je to příliš daleko. Ale jednou to přijde. Shora přiletěl kámen a zasáhl ho do paže. Pocítil bolest. Napůl se otočil a kolem proletěl další kámen, tentokrát ho minul; dopadl na zem a ten zvuk ho vylekal. [...] Ano, odpovídaly hlasy. Praštilo nás to do levé paže; bolí to jako čert. Oukej, řekl. Radši bychom se zase měli pustit vzhůru. Znovu vykročil a všichni se k němu hned přidali.

Kdysi, vzpomínal, to bylo jiné. Ještě než přišlo to prokletí, to byla dávnější, šťastnější část života. Jeho pěstouni Frank a Cora Mercerovi ho našli, jak pluje v nafukovacím gumovém člunu u pobřeží Nové Anglie... nebo to bylo Mexiko, poblíž přístavu Tampico? Už si nepamatoval okolnosti. Dětství bylo hezké, miloval život, zvláště zvířata; po pravdě řečeno, nějakou dobu dovedl přivolávat k životu mrtvá zvířata, do té podoby, jakou mívala kdysi. Žil s králíky a brouky, ať to bylo kdekoli, na Zemi nebo na kolonizované planetě; na to už teď taky zapomněl. Ale pamatoval si zabíjčky, protože ti ho zavřeli jako úchylného, horšího speciála, než byli ostatní. A díky tomu se všechno změnilo.

— DICK, Philip K.: *Sní androidi o elektronických ovečkách?*, s. 9

V prezentované ukázce se například dozvídáme o něčí paranormální zkušenosti z dětství, z předchozího textu však není lze poznat, jde-li o Isidora či o Mercera. Celou otázku uzavírá již zmiňované zmlžení vyprávění ke konci příběhu a Dickova cílená víceznačnost.

Těmito volbami Dick jistě podtrhuje otázky epistemologie a identity, které v knize klade,

zároveň však ukotvuje mýtický podklad odpovědi na otázku „Proč Sísyfos trpí?“

Podíváme-li se však na obsah oné ukázky, zjistíme, že vypovídá o dalším možném protikladu proti síle haraburdí – o Isidorově (či Mercerově) schopnosti navracet mrtvé k životu (jistým způsobem podobná Sísyfově mistrovské lsti, kdy svázal Smrt a veškerému umírání zabránil), nespočívá v nadpřirozených silách léčení, nýbrž *obracení času* – protože *entropie* má být jedinou veličinou, která není lhostejná vůči směru toku času, poněvadž při pohybu *dopředu* časem nikdy neklesá, představuje toto jedinou skutečnou protiváhu k *haraburdí*. Dick opět nechá důsledky tohoto zjištění otevřené, poněvadž např. nevíme, jestli jde o schopnost Mercerovu či Isidorovu, ovšem obě vznikající interpretace jsou zajímavé.

Protože jde přece jen o sci-fi příběh zahrnující roboty, můžeme v díle samozřejmě vnímat i mýtus Pygmalionský, aneb příběh o stvoření nového člověka a potenciálních následcích takové *hybridy*. Trest přichází z rukou samotného výtvoru, který rebeluje proti své otrocké roli, a vrací se na Zemi. Nejde nicméně o typické apokalyptické robotí povstání, pouze o dlouhodobě přítomnou hrozbu. Zároveň androidi, kteří běžně slouží jako jednoduchý prostředek personifikace dané myšlenky – běžně vyjadřují pouhou pochybnost o tom, v čem je vlastně lidská rasa jiná od zbytku přírody (nutno podotknout, že androidi v *Elektronických ovečkách* jsou narozdíl od umělých zvířat celí organičtí, lidští, až na svůj mozek), zde je tato pochybnost dotažena do extrému právě otázkou víry mercerismu, která je, stejně jako Voigt-Kampffův test, založena na prožitku *empatie*. O mercerismu se však ukáže, že jde o frašku, a zároveň pozorujeme androidy, jak spolupracují, a lidi, kteří cítí vůči androidům emoce – jde tedy o frašku i v případě jediného skutečného rozdílu mezi androidy a námi? Text nabízí obojakou odpověď. Druhý náhled na otázku mytologie nabízejí náboženské motivy v knize. Například příběh Wilbura Mercera: Témata kříšení a empatie (lásky), stejně jako jeho životní zkušenost, ho velmi přibližují příběhu Ježíše Krista. (Ovšem za předpokladu, že přijmeme výše zmíněný úsek o navracení zvířat k životu, *adoptivních rodičích* a *zabijácích* za Mercerův, jinak se Kristem stává Isidore.) Jeho jediné přikázání „zabiješ pouze zabijáky“ [str. 12], které převrácením *Desatera* ukazuje posun morálky té doby (ovšem přestože *zabijáci* nejsou nijak definováni, rozhodně nejde o lidi ani zvířata – Deckard je například interpretuje jako androidy – alternativně lze výrok pojímat jako satiru na Bibli, která v otázkách cizověrců [*zabijáků*] často popírá své principy, a ukazovat tím na nemožnost stanovení absolutního morálního rámce). Také postavy stvořitelů – společnosti vyrábějící androidy různých modelů, zde konkrétně Eldon Rosen za Rosen Associates, ovšem typické scény setkání se strůjcem se zde nedočkáme (zde by byl zajímavý kontrast s filmovou adaptací).

Na závěr tedy lze říct, že jsme v textu našli jak inspiraci řeckým mýtem (Sísyfos, Pygmalion, chaos), tak biblickým (Příběh Wilbura Mercera, odkazy ve jménech postav). V případě Sísyfovského syžetu jde ale o tak obecné téma, že není vůbec jednoznačné, nejde-li prostě o společenskou kritiku způsobu, kterým se ujímáme svého světského údělu či opakování tématu, které se snadno nabízí. Přijetí předpokladu, že jde o záměr, však má i filosofické dopady a může knize dodávat existencialistickou rovinu (mercerismus by pak representoval Camusův výrok, že „si musíme Sísyfa představovat šťastného“) Dále jsme pak zjistili, že autor v textu záměrně nechává prázdná místa. Přestože můžeme tento postup nalézt v knihách s filosofickým podtextem, podle mého zde, při interpretaci skrze mýtus, slouží jako klíč k některým z otázek. Poukazuje tím jednoznačně na čtení racionalistické, jehož konflikt či návaznost se čtením existencialistickým, stejně jako důsledky téhož, však nechává na čtenáři.